

1

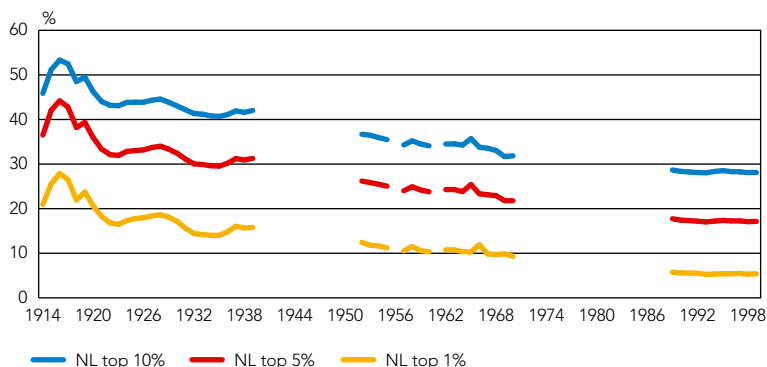
Arm en rijk

1.1 Rijken zijn armer geworden

Een eeuw geleden was de inkomensongelijkheid in Nederland veel groter dan nu. Dit blijkt uit een onderzoek naar het aandeel van topinkomens.¹ In de Eerste Wereldoorlog was het inkomensaandeel van de 1% rijkste Nederlandse huishoudens bijna 30%, terwijl de 10% rijksten ruim de helft van het totale inkomen naar zich toe trokken. Aan deze scheve inkomensverdeling is in de decennia daarna geleidelijk een einde gekomen tot midden jaren zeventig. In 1977 was het inkomensaandeel van het rijkste procent Nederlanders gedaald tot 7%. Dit is nog steeds zeven keer zoveel als deze groep bij een volkomen gelijke inkomensverdeling zou hebben. Na 1977 veranderde er nog maar weinig, wat inkomensverdeling betreft (figuur 1.1).²

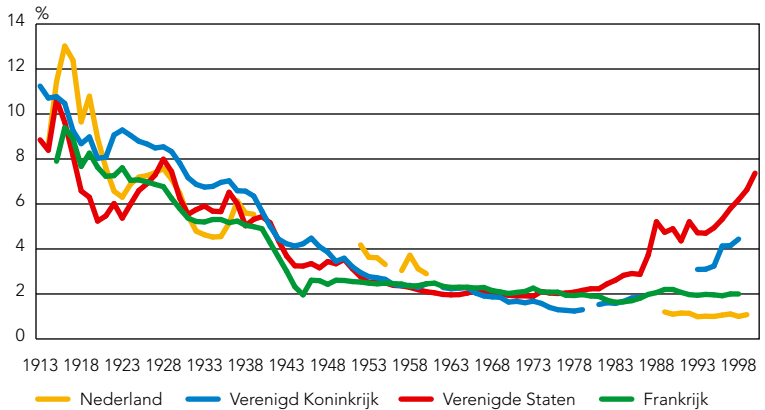
Het grootste deel van de afname deed zich voor in de supertop, het rijkste 0,1%. Het aandeel van deze groep in Nederland daalde van 9% rond 1920 tot 1% van het totale inkomen vanaf 1975 (figuur 1.2).

1.1 Aandeel topinkomens van het totale bruto inkomen in Nederland, 1914-1998

bron: Afman en Salverda/ESB 2005

1.2 Aandeel top 0,1% in totale bruto-inkomen, 1913-2000

bron: Afman en Salverda/ESB 2005

De inkomensontwikkeling in Nederland komt niet overeen met die in Angelsaksische landen. Tot het midden van de jaren zeventig is de trend in de VS, VK en Nederland gelijk, maar daarna worden de superrijken in de VS en het VK (onder Reagan en Thatcher), vermoedelijk als gevolg van liberalisering, snel rijker terwijl vooral in Nederland en in mindere mate in Frankrijk de nivellering doorzet.

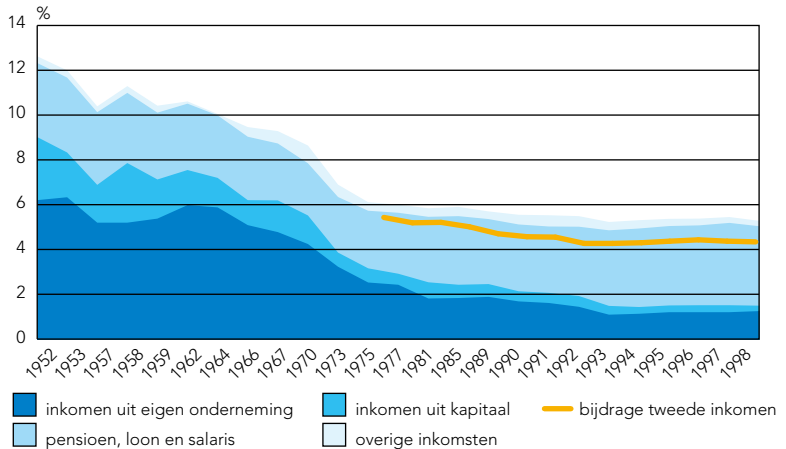
Samenstelling inkomens

Sinds begin jaren vijftig van de vorige eeuw heeft het CBS informatie over de samenstelling van inkomen naar loon, winst uit onderneming, kapitaal, pensioenoverdrachten. Uit deze gegevens blijkt dat sinds eind jaren '70 het tweede inkomen een belangrijkere rol speelt, vooral bij de 10% hoogste inkomens. Bij het meest vermogende procent van de Nederlandse huishoudens veranderde de samenstelling ook. Het belangrijkste verschil zit in de afname van het aandeel inkomen uit de eigen onderneming en bezit. Ook bij het rijkste procent is inkomen uit loon de belangrijkste inkomstenbron geworden.

1.2 Recente ontwikkelingen

Terwijl de inkomensverdeling in Nederland de afgelopen eeuw meer gelijk is geworden, wordt wereldwijd het verschil tussen arm en rijk groter. Dit heeft onder andere te maken met de voortgaande globalisering. In het verleden ging de aandacht vooral uit naar het welvaartsverhogende effect dat globalisering per

1.3 Cumulatieve compositie inkomensaandeel top 1% in procenten van totale bruto-inkomen, 1953-1998

bron: Afman en Salverda/ESB 2005

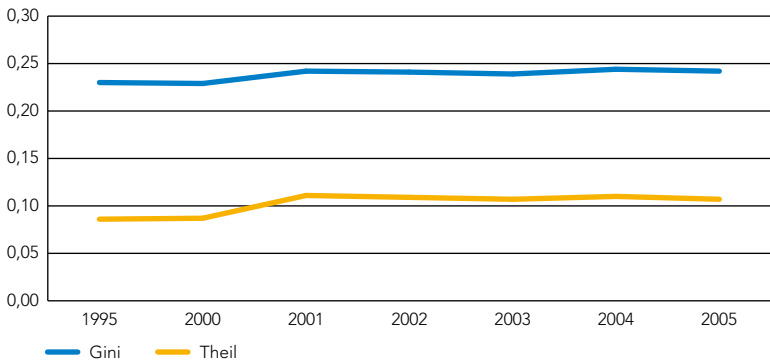
saldo teweeg brengt; zo langzamerhand begint er meer aandacht te komen voor de verschillen in effecten tussen landen en tussen sectoren en groepen werknemers.³

Gini- en Theil-coëfficiënten

Mogelijk gaat de Nederlandse samenleving hier op den duur ook de gevolgen van ondervinden, maar vooralsnog is het effect van de toenemende ongelijkheid niet merkbaar. Dit blijkt uit de vrijwel gelijkblijvende scores op de Gini- en Theil-coëfficiënten, die de mate van ongelijkheid aangeven.⁴ De Gini-coëfficiënt ligt tussen de nul en één. Nul correspondeert hierbij met de 'perfecte gelijkheid' (in dit geval heeft iedereen hetzelfde inkomen) en één met 'perfecte ongelijkheid' (één iemand heeft alle inkomen en de rest heeft geen inkomen). Hoe dichter bij nul hoe gelijkjer de inkomensverdeling. De ondergrens van de Theil-coëfficiënt is ook nul, de bovengrens wordt bepaald door (de logaritme van) het aantal waarnemingen. Met behulp van de Theil-coëfficiënt kunnen uitspraken gedaan worden over verschillen tussen groepen in een land of regio.

De vrij stabiele inkomensverdeling voor heel Nederland ontnemt het zicht op verschillen tussen provincies en gemeenten en tussen individuen en groepen, die wel degelijk aanwezig zijn. Utrecht en Noord-Holland zijn de provincies met de hoogste inkomens, en de gemeente Bloemendaal was ook in 2005 weer de rijkste gemeente van Nederland.

1.4 Inkomensongelijkheid in Nederland, 1995-2005 (in coëfficiënten)

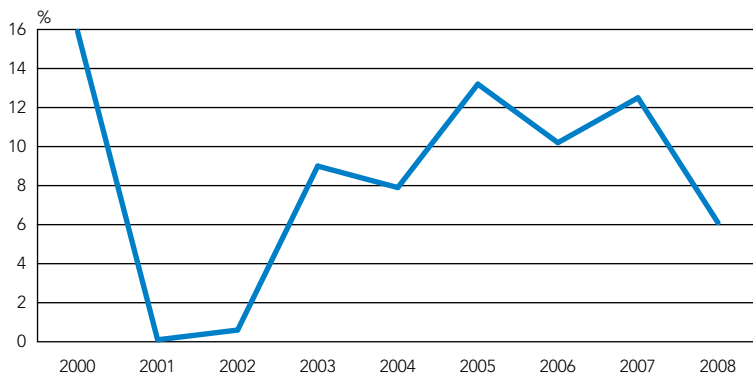
bron: SCP 2007

Het gemiddeld inkomen van de inwoners van deze gemeente lag 58% boven het landelijk gemiddelde.⁵ Bepaalde groepen mensen (allochtonen, vrouwen, laag opgeleiden) hebben een minder gunstige arbeidsmarktpositie en daardoor is hun inkomen gevoeliger voor economische omstandigheden.⁶ Hoofdstuk drie gaat in op (veranderingen in) de inkomensverdeling in de Metropoolregio, verschillen binnen de regio en verschillen ten opzichte van heel Nederland, op basis van de berekende Gini- en Theilcoëfficiënten.

Gevolgen van hoogconjunctuur

Tussen 2005 en 2008 verkeerde de Nederlandse economie in een periode van hoogconjunctuur. Het bruto binnenlands product groeide jaarlijks tussen de 2 en 4%. De inkomensongelijkheid is hierdoor toegenomen. Vooral in 2005 en 2007 groeide het totale vermogen van de 500 rijkste Nederlanders fors, ten opzichte van het voorgaande jaar, met percentages rond de 13. Het aandeel arme huishoudens groeide ook, van 9,6% in 2004 tot 10% in 2005.⁷ Sinds begin 2008 groeit de economie minder snel en vanaf het laatste kwartaal van 2008 verkeert de conjunctuur in de fase van teruggang. Dit uit zich onder andere in een afname van de investeringen en van de bestedingen van consumenten. Tussen 2007 en 2008 groeide het vermogen van de 500 rijkste Nederlanders nog met 6%. De gevolgen van de financiële crisis zijn nog niet verwerkt in dit percentage.⁸

1.5 Jaarlijkse groei van het vermogen van de 500 rijkste Nederlanders, 2000-2008

bron: Quote 500 rijkste Nederlanders, 2008

1.3 Arm en rijk in de Metropoolregio

Over de inkomensverschillen op regionaal niveau is veel minder bekend dan over de verschillen of het gebrek aan verschillen op nationaal niveau. Het is echter wel mogelijk om dit te onderzoeken, bijvoorbeeld op basis van het Regionaal inkomensonderzoek (RIO) van het CBS. In hoofdstuk drie wordt uitgebreid ingegaan op de resultaten van deze analyse. In deze paragraaf wordt slechts één figuur getoond, waaruit blijkt wat het aandeel is van de inwoners uit de Metropoolregio met een laag en met een hoog inkomen, ten opzichte van heel Nederland.

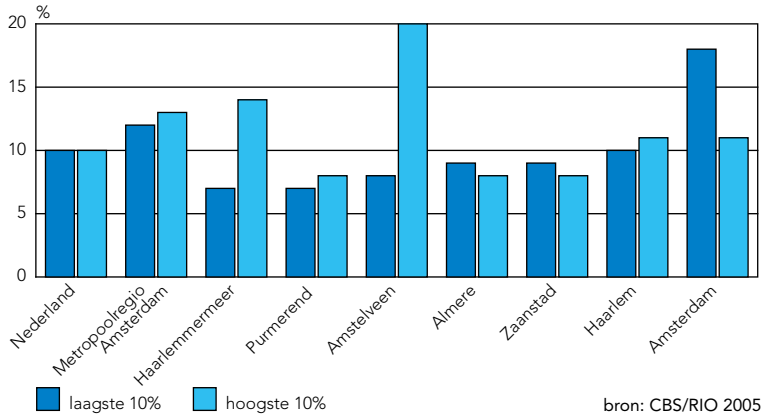
10-procentsgroepen

Het CBS publiceert RIO-gegevens over drie verschillende groepen doelpopulaties. In dit onderzoek is gekozen voor de gestandaardiseerde gegevens over particuliere huishoudens (excl. studentenhuishoudens) met inkomen.⁹ De particuliere huishoudens van geheel Nederland zijn gerangschikt naar hoogte van besteedbaar inkomen. Daarna zijn ze in tien, qua aantallen gelijke, groepen verdeeld. De figuur bevat de eerste en laatste 10-procentsgroepen voor heel Nederland en de grootste gemeenten uit de Metropoolregio.

Laagste 10%

In de Metropoolregio wonen verhoudingsgewijs meer huishoudens met een laag inkomen dan in heel Nederland. Het aandeel Amsterdammers met een laag inkomen is hoog. Van de grote gemeenten in de Metropoolregio wonen de meeste huishoudens die tot de laagste inkomenscategorie behoren in Amsterdam, zowel absoluut als relatief. In Amsterdam wonen meer eenoudergezinnen dan

1.6 Gestandaardiseerde inkomensverdeling van particuliere huishoudens met het laagste en hoogste inkomen, 2005

gemiddeld in Nederland (9,5%), zij hebben een relatief laag inkomen. Ook heeft Amsterdam, net als andere grote steden, wijken waar concentraties van achterstanden in leefsituatie voorkomen, die vaak gepaard gaan met lage inkomens.

In Haarlem is het aandeel huishoudens met een laag inkomen precies gelijk aan het landelijk gemiddelde. Haarlemmermeer, Purmerend, Almere, Amstelveen en Zaanstad hebben een verhoudingsgewijs klein aandeel huishoudens met lage inkomens.

Hoogste 10%

De Metropoolregio heeft niet alleen verhoudingsgewijs veel huishoudens met een laag inkomen, maar ook veel met een hoog inkomen. Haarlemmermeer en Amstelveen vallen op door het grote aandeel mensen dat tot de hoogste inkomenscategorie behoort. Door de bouw van een aantal Vinexwijken wonen in Haarlemmermeer relatief veel tweeverdieners, vaak met kinderen. In Amstelveen is het aandeel huishoudens dat in de hoogste inkomenscategorie valt nog hoger. Dit is onder andere toe te schrijven aan het relatief grote aandeel expats in Amstelveen.¹⁰

1.4 Ontwikkelingen in inkomen in de Metropoolregio

De stad als emancipatiemachine

Steden, en Amsterdam in het bijzonder, worden regelmatig betiteld als emancipatiemachine. Hiermee wordt bedoeld dat steden een sociale liftfunctie of roltrapfunctie hebben. De stad is een aantrekkelijke vestigingsplaats voor mensen die weinig bezitten en aan het begin van hun carrière staan. Steden zijn onder andere aantrekkelijk vanwege de beschikbaarheid van banen, opleidingsmogelijkheden en mensen met verschillende achtergronden. In veel gevallen verbeteren de nieuwe stedelingen hun positie in sociaal-economisch opzicht om daarna weer te vertrekken. Gezinsuitbreiding en de behoefte aan een ruimere woning in een rustige omgeving zijn vaak reden voor vertrek uit de stad.¹¹ In Amsterdam is het beleid er de laatste jaren op gericht om meer ruime maar toch nog betaalbare huizen te bouwen. Dit heeft de trek naar de regio voor een deel voorkomen. Daarom is er in Amsterdam momenteel geen sprake van een massale uitstroom van de middenklasse.

De meeste mensen die de stad verlaten, hebben een ontwikkeling doorgeemaakt tijdens de periode dat ze in de stad woonden. Hierdoor hebben ze op het moment van vertrek een hoger inkomen dan toen ze zich in de stad vestigden. Toch hoeft dit niet te leiden tot een verandering van het gemiddelde inkomensniveau van de stad. De zittende bevolking maakt ook een inkomensgroei door. In Amsterdam nam het gestandaardiseerde inkomen van huishoudens de afgelopen jaren steeds iets toe en nadert het gemiddelde inkomen van Nederland.¹²

Inkomensongelijkheid binnen historische steden

In Haarlem en Amsterdam is het aandeel inwoners met een hoog inkomen iets hoger dan gemiddeld in Nederland. Historische steden als Amsterdam en Haarlem zijn sinds de jaren 90 weer in trek, vooral bij jonge, hoogopgeleide mensen. Met name alleenstaanden en mensen in creatieve beroepen vormen nieuwe bewonerscategorieën voor de stad. Deze herwaardering van de stad zorgt ervoor dat binnen steden de inkomensverschillen groter worden. In de armere delen van deze steden loopt het gemiddelde inkomen van bewoners niet terug, maar tussen 1999 en 2003 zijn de verschillen in inkomsten met de bewoners van rijkere delen van Amsterdam wel groter geworden. Dit blijkt uit een analyse, die is uitgevoerd door het CBS en het Ruimtelijk Planbureau. Selectieve verhuisstromen zijn de oorzaak voor deze ontwikkeling: armere wijken worden bestendig in hun positie door het vertrek van sociale stijgers naar omliggende suburbane gebieden en groeisteden en door een nieuwe instroom van minder vermogenden uit het buitenland. Rijkere wijken in de historische steden zijn veelal aantrekkelijk voor inwoners met hogere inkomens uit andere delen van de stad. Deze patronen resulteren in grotere inkomensongelijkheid in de historische steden, zoals Amsterdam en Haarlem.

Inkomensgelijkheid in de suburbs

In tegenstelling tot het inkomenspatroon in de historische steden, ontwikkelt zich in de groeigemeenten en de nieuwe steden in de regio een patroon waarin de middenklasse het sterkst vertegenwoordigd is. Suburbanisatie, die vanaf de jaren '60 in de regio plaatsvindt, leidt ertoe dat vooral huishoudens met een inkomen in de middenklasse de historische steden verlaat en kiest voor een woning in een van de groeigemeenten of nieuwe steden in de regio. Deze gebieden bieden een aantrekkelijke woonomgeving voor met name jonge gezinnen. In de nieuwe woongebieden zijn daardoor huishoudens die tot de middenklasse behoren veruit in de meerderheid.

Nuances tussen lagere, midden of hogere middenklasse nemen toe, waardoor ook hier sprake is van enige inkomensongelijkheid, zij het in beperkte zin. Daarnaast zijn ook binnen de regio verschillen te zien in de spreiding van de middenklassen: zo wonen in Haarlemmermeer bijvoorbeeld meer bewoners die behoren tot de midden tot hogere middenklasse. In Almere en Purmerend is daarnaast ook de lagere middenklasse vertegenwoordigd.

Een nieuwe middenklasse

In andere delen van de Metropoolregio lukt het nog beter dan in Amsterdam om de middenklasse te behouden of aan te trekken. In Almere komt er zelfs een nieuwe middenklasse bij. De niet-westerse allochtonen in Nederland waren altijd sterk op de grote steden gericht. De laatste jaren is dit aan het veranderen. Onder Surinamers, Turken en Marokkanen is een middenklasse aan het ontstaan die eenzelfde wooncarrière doormaakt als eerder al de autochtone middenklasse, richting suburbane woningmarkt. Vooral in Almere is dit duidelijk waarneembaar. De keuze voor Almere wordt ingegeven door de gunstige huizenprijzen, de suburbane woonomgeving en/of door de aantrekkingskracht van de reeds aanwezige groepen allochtonen. Relatief veel mensen kiezen voor een koopwoning. In 2008 woont bijna 60% van de Surinamers in een koopwoning, terwijl dit in 2000 nog 47% was.¹³ Marokkanen en Turken wonen nog veel minder vaak in een koopwoning.

Ruimte voor hogere inkomens en starters

Er is ook beleid gericht op het aantrekken van mensen met een hoger inkomen. In Amsterdam, Haarlem, Purmerend en Zaanstad worden duurdere woningen gebouwd. In Almere wordt deze doelgroep gelokt met vrije kavels. In Amstelveen, waar al relatief veel goeude burgers wonen, wordt juist geprobeerd om te bouwen voor starters en voor mensen met een laag inkomen. Haarlemmermeer zet in op doorstroming, om op deze manier ruimte te bieden aan starters.

1.5 Focus op rijk en arm

In dit onderzoek zijn we op zoek gegaan naar de rijke enclaves en pockets of poverty in de Metropoolregio. Zijn deze in de afgelopen jaren toe- of afgenomen en hebben deze gebieden zich verplaatst binnen de regio. En waarom? Zijn er (logische) verklaringen voor de regionale spreiding van rijke en arme wijken en buurten? In het vervolg van deze paragraaf wordt aangegeven hoe we armoede en rijkdom in dit onderzoek definiëren.

1.5.1 Veel aandacht voor armen

Over armen is veel meer bekend dan over rijken. Veel gemeenten hebben armoedebeleid geformuleerd. Er wordt regelmatig onderzoek gedaan naar de ontwikkelingen die zich voordoen. Vragen hierbij zijn of armoede toe- of afneemt en onder welke groepen in het bijzonder. Armoede is niet gelijk verdeeld over de bevolking. Er zijn drie belangrijke en deels overlappende groepen te onderscheiden: uitkeringsgerechtigden, eenoudergezinnen en niet-westerse allochtonen.

Wat is arm?

Armoede kan gemeten worden door een relatie te leggen tussen het inkomen en de minimale behoeften van huishoudens. Hier zijn verschillende criteria voor.¹⁴ Volgens het Basic-needs-criterium is iemand arm als hij of zij onvoldoende inkomsten heeft om hetgeen in Nederland absoluut noodzakelijk is te kunnen bekostigen: uitgaven voor voedsel en kleding, woongerelateerde kosten en andere kosten die niet te vermijden zijn. Voor een alleenstaande is dit € 667 per maand (in 2000). Het Modest-but-adequate criterium is iets ruimer en bevat ook een beperkt bedrag voor sociale participatie. Een alleenstaande heeft volgens dit criterium in 2005 € 758 per maand nodig.

Armoede is niet alleen een financieel probleem. Armoede is een belemmering voor participatie. Het is vaak zowel de oorzaak als het gevolg van een probleem in de persoonlijke omgeving van mensen, waardoor hun kansen en ontwikkeling steeds verder wordt beperkt. Mensen die moeite hebben om rond te komen nemen minder deel aan het culturele leven en doen minder aan sport. Ze beoordelen hun eigen gezondheid minder positief en hebben meer psychische klachten.¹⁵

1.5.2 Weinig aandacht voor de rijken

Er is weinig informatie over rijkdom in Nederland en nog minder over rijkdom in de Metropoolregio. Gated communities, wijken die worden afgeschermd door een hek, en daardoor door sommigen beschouwd worden als het toppunt van exclusiviteit en rijkdom, heeft de regio (nog) niet, maar deze bevinden zich wel in de buurt. In Lelystad en Dronten bijvoorbeeld, grenzend aan een golfpark. Aandacht voor rijkere is er zeker, denk aan de Quote 500, die jaarlijks een lijst maakt van de 500 rijkste Nederlanders. Sinds enkele jaren wordt ook de rijkste inwoner per gemeente openbaar gemaakt (zie 1.7).

Wat is rijk?

Rijkdom is veel minder eenvoudig te definiëren dan armoede, omdat de relatie met behoeftes minder duidelijk is. Dit zou afgemeten kunnen worden aan de mate waarin men in staat is om te kunnen kopen wat men wil, maar het is niet eenvoudig om hier grenswaarden voor te definiëren. Daarom wordt meestal gebruik gemaakt van relatieve criteria, het aandeel in het totale verdiende vermogen van de rijkste 10% of de 10% rijkste inwoners van een gebied, waarbij uitsluitend gekeken wordt naar inkomen en inkomsten uit vermogen. Het vermogen zelf blijft buiten beschouwing.

De hoogte van het salaris van de premier (de Balkenende-norm) wordt wel gebruikt om te bepalen of iemand in de non-profitsector veel verdient. De aanleiding voor het instellen van deze norm was dat ook in deze sector exorbitante inkomens voorkwamen. De norm is dat openbare bestuurders niet meer mogen verdienen dan de minister-president, in 2005 € 158.000 (bruto) per jaar. Voor beursgenoteerde bedrijven leverde de code-Tabaksblat regels over de hoogte en samenstelling van de beloning van bestuurders en commissarissen. Hierdoor ontstond de angst dat Nederland strenger zou zijn dan het buitenland, wat tot een uittocht van bedrijven en topfunctionarissen zou kunnen leiden.¹⁶

Vermogen als uitgangspunt

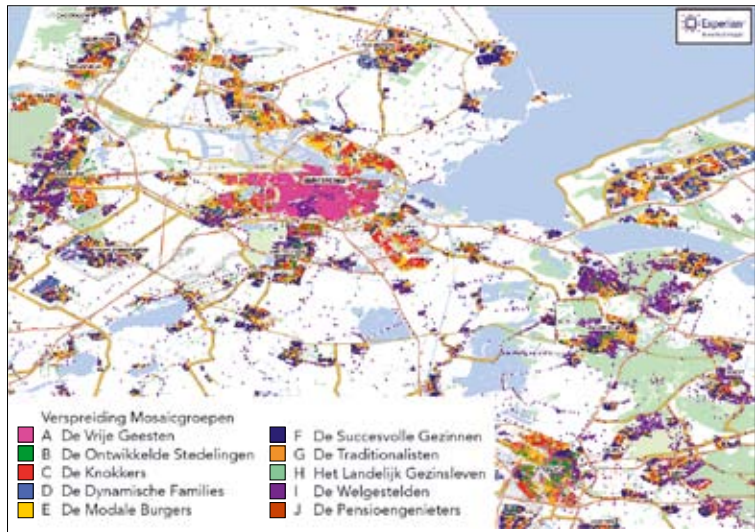
Een andere manier om rijkdom te definiëren is om naar het vermogen te kijken. Hieronder wordt verstaan bezittingen (aandelen, huizen, overig onroerend goed, ondernemingen en banksaldi voor zover bekend) min de waarde van hypotheek en andere schulden. Hier komt nog bij de waarde van overige bezittingen zoals kunst, boten en vliegtuigen. Op basis van het vermogen is de volgende tabel samengesteld voor de Metropoolregio Amsterdam. Per gemeente is de rijkste inwoner vermeld. De rijkste inwoners in Het Gooi zijn aanzienlijk vermogender dan de rijkste inwoners in andere delen van de regio (zoals Haarlemmerliede, Waterland en Aalsmeer). Amsterdam en Amstelveen scoren ook hoog.

1.7 Rijkste inwoner per gemeente van de Metropoolregio Amsterdam

gemeente	wie	hoeveel	waarmee
Laren	Jaap Blokker	2 miljard	Blokker
Blaricum	John de Mol	1,7 miljard	Endemol, Talpa
Bussum	Jos de Pont	750 miljoen	investeringsmaatschappij
Naarden	Cisca Fentener van Vlissingen	640 miljoen	erfgenaam SHV
Amsterdam	Marthe Fock	640 miljoen	erfgenaam SHV
Amstelveen	Lesley Bambergen	545 miljoen	vastgoedportefeuille wijlen Jaap Kroonenberg
Hilversum	Pieter Geelen	366 miljoen	oprichter TomTom
Huizen	Hugo-Erik Bakhuizen	280 miljoen	woningen en vastgoed
Wijdmeren	Jan Aalberts	235 miljoen	Aalberts Industries
Bloemendaal	Kees Rijsterborgh	210 miljoen	vastgoed
Uitgeest	Cees Zwanenburg	195 miljoen	supermarkten
Wormerland	Chris Gongriep	177 miljoen	vastgoed
Beverwijk	Dick Burger	130 miljoen	verhuur
Haarlem	Frans Scholtens	90 miljoen	G-star
Velsen	familie Vrolijk	80 miljoen	visserij
Zaanstad	Jan Kluft	77 miljoen	beurs
Edam-Volendam	Evert Mooijer	69 miljoen	garnalen
Zandvoort	familie Gatsonides	35-40 miljoen	flitspalen
Haarlemmermeer	Marco van Basten	35-40 miljoen	voetbal
Purmerend	John Engelsma	30-35 miljoen	erotiek
Almere	familie Bun	20-25 miljoen	vastgoed, supermarkten e.d.
Landsmeer	Willem-Jan van den Dijssel	20-25 miljoen	aandelen
Uithoorn	Pieter Berveling	15-20 miljoen	etikettenindustrie
Oostzaan	Familie Meijn	15-20 miljoen	kippenslachtmachine
Zeevang	Familie Vroom	15-20 miljoen	funderingstechniek
Muiden	Richard Kraijcek	10-15 miljoen	tennis
Beemster	gebroeders Van 't Hek	10-15 miljoen	heiwerk
Diemen	Cornelis Molenaar	9 miljoen	souvenirwinkels Damrak
Bennebroek	Frans Meddens	8 miljoen	reclame
Heemskerk	Ron van 't Schip	7 miljoen	transport
Weesp	Cees van Vliet	6 miljoen	vastgoed
Aalsmeer	Gebroeders Millenaar	5 miljoen	transport
Ouder-Amstel	Jos Gillebaard	5 miljoen	sportwinkels
Waterland	Henri Willig	5 miljoen	kaas
Heemstede	Peter Warmerdam	4 miljoen	vastgoed
Haarlemmerliede c.a.	André Vrijbloed	3 miljoen	transport

bron: Quote 500 rijkste Nederlanders, 2008

1.8 Leefstijl in de Metropoolregio

bron: Experian

1.6 Relatie met leefstijl

Niet alleen inkomensgegevens zijn bepalend voor de sociaal-economische situatie. Op basis van de classificatie van burgers naar socio-economische, socio-demografische kenmerken kan een verdeling naar levensstijl in de regio weergegeven worden. Zo kan een laag inkomen samen gaan met een laag opleidingsniveau, maar anderzijds ook met een hoge opleiding en een creatieve en/of intellectuele levensstijl, zoals bijvoorbeeld van studenten en kunstenaars. Hoge inkomens kunnen samenhangen met een hoge culturele status, maar ook met een lagere culturele achtergrond, zoals die van de zogenaamde 'nieuwe rijken'. Ook de schuldenproblematiek is in de koopkracht van de groepen verwerkt. Experian heeft op basis van eerder genoemde kenmerken van bewoners zogenaamde Mosaicgroepen gedefinieerd, waarin elk type huishouden met een kleur wordt weergegeven.¹⁷

De kleuren geel en rood geven in figuur 1.8 aan waar huishoudens wonen met lage tot lage middenklasse inkomens met weinig koopkracht. De kleur roze slaat op huishoudens die ook een laag inkomen hebben, maar tot een andere groep behoren: dit zijn kunstenaars of studenten. Donkerblauw en donkerpaars betreft de hogere middenklasse en de welgestelden.

De kaart laat zien dat in het centrum van Amsterdam vooral kunstenaars, studenten en welgestelden wonen, en dat in Amsterdam-Noord en de Bijlmer, een belangrijk deel van Zaanstad en de oude wijken van Almere armere mensen wonen, met weinig koopkracht.

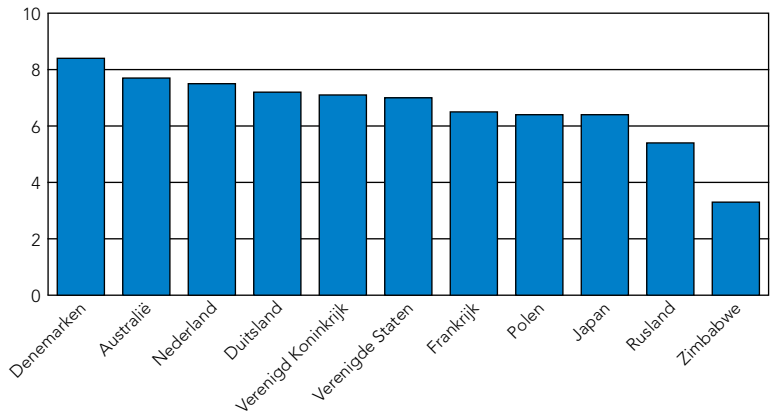
1.7 Relatie met geluk

Financiële rijkdom en armoede geven maar een beperkt beeld. Door middel van een onderzoek onder bewoners in de regio verschaft hoofdstuk vier inzicht in wat bewoners als 'rijkdom' of 'armoede' beleven. Het welbevinden van de bewoners is nader onderzocht: gaat het alleen om de financiële rijkdom of armoede, of ook om bijvoorbeeld gezondheid en geluk?

Geluk is een subjectieve waarneming van het eigen leven als geheel. In deze definitie is geluk iets wat men in gedachte heeft en daarom kan het gemeten worden. Dit kan door een enkele vraag te stellen: *Alles bij elkaar genomen, hoe tevreden of ontevreden bent u tegenwoordig met uw leven als geheel?* Nederland komt gemiddeld op een 7,6 uit en is hiermee een land met relatief gelukkige inwoners.¹⁸

Er is nog veel meer onderzoek gedaan naar geluk. In het panelonderzoek, waar van de resultaten vermeld staan in hoofdstuk vier, is behalve naar de mate van tevredenheid met het leven ook op een andere manier naar geluk gevraagd,

1.9 Gemiddeld geluk, 2000-2006

bron: World Database of Happiness

namelijk volgens de methode een Amerikaanse geluksdeskundige. Zij bepaalt hoe gelukkig iemand is die aan de hand van de scores op vier vragen.¹⁹

Relatie tussen geluk en inkomen

In Nederland is de belangstelling voor geluk van vrij recente datum, zeker vergeleken met een land als Bhutan, waar de ontwikkeling van het bruto nationaal geluk al jaren richtinggevend is voor beleid. Groot-Brittannië en in mindere mate Australië kunnen ook beschouwd worden als koplopers. De toegenomen aandacht voor geluk is te verklaren door de overtuiging dat geluk meetbaar is en door de opvallende uitkomst van die meting. Er is een positie verband tussen inkomen en geluk: hoe hoger het inkomen hoe hoger de gemiddelde score op de subjectieve geluksladder. Echter, geluk neemt niet evenredig toe met het inkomen.²⁰ Het is dus niet zo dat iemand die € 60.000 verdient twee keer zo gelukkig is als iemand € 30.000 verdient. Voorbij een bepaalde inkomensgrens (die voor elk mens anders kan liggen) worden mensen nauwelijks gelukkiger als ze meer gaan verdienen.

Noten

- 1 Afman, E. R. en Salverda, W., Topinkomenaandelen in de twintigste eeuw, in: ESB, jaargang 90, nr. 4472, 2005, blz. 444-446. Deze paragraaf is gebaseerd op dit artikel.
- 2 Niet iedereen is het hiermee eens. Zo blijkt uit een artikel van Caminada en Goudswaard, *Trends in inkomensongelijkheid en sociaal beleid*, dat de inkomensongelijkheid in Nederland vanaf 1980 juist is toegenomen.
- 3 Dit wordt nader onderzocht door de VU, RUG, CBS en het CPB, in opdracht van NICIS en enkele grote gemeenten, waaronder Amsterdam. Het onderzoek heet *Globalisering en haar invloed op arbeidsmarkten en stedelijke dynamiek* en zal in 2012 afgerond zijn.
- 4 De Gini-coëfficiënt is gelijk aan het gemiddelde absolute verschil tussen inkomens, gedeeld door het gemiddelde inkomen en is genormeerd op het aantal waarnemingen. De Theil-coëfficiënt is gedefinieerd als het gemiddelde van de logaritme van alle inkomensaandelen, gewogen door de inkomensaandelen.
- 5 Opnieuw hoogste inkomens in Noord-Hollandse gemeenten, CBS, 2008.
- 6 SCP, De Sociale staat van Nederland 2007.
- 7 Armoedemonitor 2007, CBS en SCP, 2007.
- 8 Quote 500 rijkste Nederlanders, 2008.
- 9 Om het inkomen van huishoudens van verschillende grootte en samenstelling vergelijkbaar te maken wordt het inkomen gestandaardiseerd. Dit betekent dat het besteedbaar huishoudinkomen gedeeld wordt door een factor die uitdrukt hoe groot het schaalvoordeel is bij het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Dit inkomen wordt ook wel koopkrachtinkomen genoemd.

- 10 C. Mensinga en Duurloo, R., Westerse allochtonen in de regio Amsterdam en de positie van Amstelveen, in: Trends in de Metropoolregio Amsterdam en hun lokale impact, 2008.
- 11 Staat van de Stad Amsterdam IV, 2007.
- 12 Amsterdam in cijfers 2008.
- 13 M. Huisman en Ostendorf, W., De opkomende allochtone middenklasse, in: Trends in de Metropoolregio Amsterdam en hun lokale impact, 2008.
- 14 De Sociale staat van Nederland 2007, SCP, 2007.
- 15 De Staat van de Stad Amsterdam IV, Ontwikkelingen in participatie en leefsituatie, O+S, 2007.
- 16 O tempora! O mores!, Nederlanders tussen luxe en decadentie, Radboud Universiteit Nijmegen, 2008.
- 17 Experian is leverancier van gegevens op het gebied van consumentensegmentatie. Op basis van heel veel gegevens heeft Experian huishoudens ingedeeld in 10 hoofdtypen, de zogenaamde Mosaicgroepen (deze zijn nog verder verdeeld in 44 subgroepen). Het is een methode die huishoudens beschrijft op basis van overeenkomstige kenmerken zoals leeftijd, hoofd huishouden, huishoudgrootte, gezinsinkomen, koopkracht enz.. De data-leveranciers van Experian zijn o.a.: Kadaster, Dataland, Jonge Gezinnen, M&R Development, RDC (mobiliteitsgegevens), Kamer van Koophandel, TNT Post, KPN Telecom, CBS, NOM, TNS NIPO, GfK Panel Services, Cherridata en Trendbox (consumenten informatie). Dit zijn deels registratiedata en deels onderzoeks- en lifestyledata. Verder wordt gebruik gemaakt van het Nationaal producten- en interesseonderzoek van TNS NIPO (enquête omvang 20.000 personen).
- 18 R. Veenhoven, Als geld niet gelukkig maakt, waarom werken we dan nog zo hard, in: Geld speelt geen rol. Een verschuiving in waarden van welvaart naar welzijn?, 2007.
- 19 S. Lyubomirsky, The How of Happiness, 2008.
- 20 Macro Economische Verkenning 2008, CPB, 2007.

